

Araştırma Makalesi/ Research Article

**UZAKTAN EĞİTİM ORTAMLARINDA İLETİŞİMCİ
BİÇİMLERİNİN SOSYAL BURADALIĞA ETKİSİ¹**

**THE EFFECT OF COMMUNICATION STYLES TO SOCIAL
PRESENCE IN DISTANCE LEARNING**

Yıldıray ERCAN*, Tuncer BÜLBÜL**

*Geliş Tarihi: 07.10.2019
(Received)*

*Kabul Tarihi: 13.12.2019
(Accepted)*

ÖZ: Bu araştırmada uzaktan eğitim öğrencilerinin sahip oldukları iletişimci biçimlerinin sosyal buradalık algısı ile ilişkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim öğretim yılında Trakya Üniversitesi'nde öğrenim gören 166 uzaktan eğitim öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma verileri, "Sosyal Buradalık (bulunuşluk) Ölçeği" ve "İletişimci Biçimleri Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Ölçeklerden alınan verilerin normallik varsayımları kontrol edildikten sonra parametrik testlerden yararlanılmıştır. Araştırma bulgularına göre katılımcıların sosyal buradalık ölçeği puan ortalaması yüksektir. Cinsiyet, yaş ve çalışma durumu değişkenlerinin sosyal buradalık üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında tartışmacı iletişimci biçiminde erkekler lehine sözsüz iletişim kuran iletişimci biçiminde kadınlar lehine anlamlı fark bulunmuştur. Yaş ve çalışma durumunun iletişimci biçimleri üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. İletişimci biçimleri ile sosyal buradalık arasındaki ilişki için yapılan korelasyon analizine bakıldığında tartışmacı faktörü dışındaki tüm faktörlerin sosyal buradalık üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir ilişkisi vardır. Regresyon analizi sonuçlarına göre "arkadaş canlısı", "etki bırakan" ve "ilgili iletişimci" biçimlerine sahip kişilerin sosyal buradalık algısı yüksek, "tartışmacı" iletişimci biçimine sahip kişilerin sosyal buradalık algısı düşüktür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Buradalık, İletişimci Biçimleri, Yükseköğretim, Uzaktan Eğitim, Uzaktan Eğitimin Planlanması

ABSTRACT: In this research, it is aimed to reveal the relationship between the communication forms of distance education students and their perception of social environment. The study's research group consists of 166 distance learning students,

¹ Bu çalışma ikinci yazarın danışmanlığında ilk yazarın Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalında 2019 yılında tamamladığı "Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin İletişimci Biçimleri İle Sosyal Buradalık Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

* Bilim Uzmanı, yildirayercan@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6754-4019.

** Prof.Dr.,Trakya Üniversitesi, tuncerbulbul@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6334-8264

studying at Trakya University, in the 2016-2017 academic year. The research data was collected using the Social Presence Scale and the Communication Style Scale. After were checked assumptions of normality data from the scales, Parametric tests had been used. According to the research findings, participant's point average on the social presence scale is high. Variables of gender, age, and working status have no significant impact on Social Presence. When looking from the perspective of gender variables, significant differences were found in favor of men in the form of argumentative communicators, and significant differences were found in favor of women in the form of nonverbal communicators. Age and working status have no significant impact on communication styles. when is examined the relationship between communicators styles and social presences, it might be said that all the factors except for argumentative factor, have a meaningful relationship on social presence. According to the results of regression analysis, people who are “friendly”, “having impact” and “relevant communicator” form have a high perception of social presence however people with “argumentative” form of communicator have a low perception of social presence.

Key Words: Social Presence, Communicator Forms, Higher Education, Distance Education, Planning of Distance Education.

1. GİRİŞ

Uzaktan eğitim kısaca içinde bulunulan çağın iletişim teknolojilerinin öğretene ve öğrenen arasında iletişim kanalı görevi görerek sürece dâhil olması ve farklı ortamlardaki bireylerin etkileşimiyle gerçekleştirilen öğrenme öğretme etkinlikleridir. 1728 yılında posta yoluyla eğitim öğretim yapılmasıyla başlayan uzaktan eğitim süreci gelişen teknolojilerin katılmasıyla çeşitlenmiştir. Günümüze kadar geçen sürede mektup, radyo, televizyon, CD-Rom, interaktif video gibi ortamlar kullanılmıştır. İnternetin eğitim aracı olarak kullanılmasıyla uzaktan eğitimde yeni bir dönem başlamıştır (İşman, 2011). İnternetle birlikte var olan çevrimiçi öğrenme ortamları uzaktan eğitimde hızlı bir yükselme sağlamıştır. Türkiye’de üniversiteler ve pek çok eğitim kurumu, eğitimlerini internet üzerinden gerçekleştirmektedir. Kurumlar için hizmet içi eğitimler, kişisel gelişim kursları ve akademik amaçlı eğitimler internet altyapısı kullanılarak sunulan uzaktan eğitim sistemleri ile verilebilmektedir. Türkiye’de 2018 yılında devlet ve özel 31 meslek yüksekokulunda 106 bölüm, 4 fakültede 14 bölüm (2018 Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu, 2018) uzaktan eğitim programı bulunmaktadır.

İletişim ortamlarının internet ile çeşitlenmesi insanların iletişim türlerinde de değişimlere neden olmuştur. Sanal ortamın günlük işlerin yerini almasıyla kişilerin iletişim ihtiyaçları eşzamanlı ve eşzamansız gerçekleşen e-posta veya çevrimiçi sohbet gibi internet hizmetleri ile giderilmektedir. İletişim ortamlarının zenginleşmesi ile geleneksel iletişimin zaman ve mekân sınırı ortadan kalkmış,

görüntülü ve görüntüsüz çoklu ortam öğelerinin kullanıldığı iletişim mümkün olmuştur (Dursun, 2011).

İnsanoğlu icat ettiği ve kullanmaya başladığı her yeniliği bir süre sonra kendine eklenen bir eklenti durumuna dönüştürmüştür. Günümüzde bu durum siber ortamlarda da görülmektedir. Farklı özellikteki katılımcıların dahil olması ile sürekli gelişen ve güncellenen siber ortamlar, gelişmiş bir teknoloji ürünü olmasının yanında kendine özgü kuralları, dilleri, alışkanlıkları olan bilişsel ve sosyal bir uzam olarak karşımızdadır. Sanal ortamlarda oluşturulan kimliğin gerçek dünyadan farklı olduğu görülmektedir. Sanal kültür ile gerçek kültür arasındaki kopukluk bazen birbirini anlayamayacak kadar ileri gidebilmektedir. Sanal kültür gerçek yaşama ait alışkanlıkları da etkilemekte ve yüz yüze iletişim kurma biçimlerimizi ortadan kaldırmakta ya da değiştirmektedir (Özdemir, 2012).

Sosyal ağ sitelerinin ortaya çıkmasıyla internet iletişimin temel araçlarından biri olmuştur. Sosyal ağlarda milyonlarca kullanıcı her türlü bilgiyi özgürce paylaşmaktadır. Bu ortamlardaki ilişki bağları akrabalık, iletişim, arkadaşlık ve otorite şeklinde sayılabilir. Sosyal ağlarda amaç sanal bir topluluk oluşturup beraber hareket etme, fikirleri paylaşma, yeni çözümler üretmek benzer çalışmalar yapmaktır. Sosyal ağlar eğitim amaçlı da kullanılabilir gibi profesyonelce kullanılması insanları etkileşim, ilişki ve paylaşılan bilgi aracılığıyla birbirine bağlayacaktır. Toplumun değişen iletişimci yapısı ile bireyler hızlı yaşanan kopuk ilişkiler içerisinde sosyal paylaşım ağları yardımıyla sosyal ilişki kurma ve var olan ilişkileri devam ettirme şansı yakalarlar. Sosyal paylaşım ağları toplumun gittiği yönde sosyal olarak bireyleri tamamlamasıyla karşımızdadır (Özmen, Aküzüm, Sünkür ve Baysal, 2011).

İnternetin bir iletişim aracı olmaktan öteye geçip sanal dünyalara dönüşmesi insan davranışlarını değiştirmiştir. Başkalarını etkilemek ve kendini ifade etmek için sosyal medyada paylaşım yapan insanlar izlendiklerinin bilinciyle kendilerini izleyenlerin beğeneceği paylaşımlar yaparlar. Bu durum gerçek kişilikten uzaklaşarak simüle edilmiş dünyada sanal karakterlere dönüşmelerine ve gerçekle sanalın birbirine karışmasına kadar ileri gidebilmektedir.

İletişimin internet ve çoklu ortam öğeleriyle gerçekleştirilmesi bazı yeni kavramların doğmasına neden olmuştur. Bu kavramlardan biri de iletişim ortamlarında kişinin kendini gerçek ortamda hissetmesi olarak tanımlanan sosyal buradalıktır.

1.1. Sosyal Buradalık

Alanyazın incelendiğinde sosyal buradalık; bireylerarası iletişimde bir kişinin gerçek bir insan olarak algılanış derecesidir (Short, Williams, ve Christie, 1976), bireyin gerçek bir insan olarak algılanma derecesi (Gunawardena ve Zittle, 1997), iletişim sürecine girişte hissedilen duygu (Whiteman, 2002), başka insanlarla sosyal bir ortamda var olma duygusu (McLellan, 1999), bireyin sosyal anlamda kendini ortamda hissetmesi (Leh, 2001), e-öğrenme ortamlarında diğer kişilerle birlikte olma algısı (Biocca, Harms, ve Burgoon, 2003) biçiminde tanımlanmaktadır.

Sosyal buradalık, insanların medya aracılığı ile gerçekleştirdiği iletişimde kendilerini gerçek ortamda hissetmesi, toplulukla olan ilişkilerin algılanan derinliği şeklinde tanımlanabilir. Bu duygu özellikle e-öğrenme ortamlarında insanların sınıf iklimini hissederek gerçek sınıf ortamındaki etkileşimin sağlanmasıyla kazanılabilir. İnsanların temel ihtiyaçlarından biri olan iletişim, bireyler arasında anlam birlikteliği sağlayarak sosyal ortamlar oluşturur. Kısaca insanın olduğu her yerde iletişim vardır. Eğitim öğretimin her aşamasında gerçekleştirilen etkinlikler temelde birer iletişim etkinliğidir (Ergin ve Birol, 2000).

İletişim araçlarındaki yenilikler toplumsal yapıda büyük değişimlere neden olmuş yeni tür insan ilişkileri ortaya çıkmıştır. Bu ilişkileri tanımlamak için ortaya çıkarılan sanal topluluk kavramı aynı anda ve her yerde bulunan bilgisayar ağları ile fiziki mekândan bağımsız çok sayıda insanın siber uzayda bir araya gelmesidir (Gürhani, 2017). Sanal topluluklar insanlara yeni aidiyet ortamları yaratarak yalnızlıklarını paylaşabilecekleri, yeni dostluklar kurabilecekleri veya her türlü konuda yardım alabilecekleri yerler sunacağı öngörülmektedir. Günümüzde sosyal medyanın giderek yaygınlaşması sanal toplulukların da ötesinde, yüz yüze temasın ve bedeninin işin içinde olduğu bilinen gündelik yaşamdan ayrılarak internet kullanıcılarının yaşam biçimlerini belirleyen bir sanal kültür oluşturduğu söylenebilir. Bu sanal yaşam gerçek ve kültüre alternatif hale gelmiştir (Özdemir, 2012).

1.2. İletişimci Biçimleri

Kişiler arası iletişim sürecinde kaynaktan gönderilen mesajın alıcı tarafından nasıl anlaşıldığını belirlemeye yönelik yapılan çalışmalar sonucunda İletişimci Biçimleri tanımlanmıştır. Norton (1978, 1983; Dursun,2011) iletişimci biçimlerini, bir kişinin sözel ve sözsüz olarak göndermiş olduğu mesajlarının alıcı tarafından nasıl alındığı, çevrildiği, nasıl filtre edildiği ya da nasıl anlaşıldığını belirlemenin yolu olarak tanımlamaktadır.

İletişimci biçimlerinin kavramsallaştırılan ve alanyazına kazandıran Norton (1978 ve 1983) çalışmaları sonucunda alt boyutlarıyla birlikte iletişimci biçimlerini

ortaya koymuştur. On bir farklı boyutu olan iletişimci biçimlerini Dursun (2011) şu şekilde aktarmaktadır.

Arkadaş canlısı: Duygusal davranışlar sergileyen, iletişim kurması kolay bireylerdir. İnsanlara samimi bir şekilde ilgi göstererek onların söylemlerini doğrular. Bu kişiler art niyetli olmaktan derin bir samimiyet gösterme aralığında değerlendirilir.

Etki bırakan: İletişimsel davranışları nedeniyle kolay hatırlanan bireylerdir. Bu duruma hangi davranışların neden olduğu tam olarak saptanamasa da karşıdaki bireyin konu hakkında ne kadar tatmin edildiğinin göstergesidir.

Rahat: İletişim sırasında endişeden uzak, sakin ve kendine güvenen kişilik özelliklerindedirler. İletişime girdiklerinde daha az heyecanlanırlar. Sakin, soğukkanlı, güvenli bir tavır sergiler.

Tartışmacı: Tartışmacı iletişimci biçimine sahip kişilerde mücadele ve tartışma özellikleri görülmektedir. İletişimde sürekli kanıt isteme ve negatif düşünme eğilimindedir.

İlgili: Karşı tarafı dinleyen ve empati kurabilen bireylerdir. Baskın ve dramatize eden iletişimci biçimleri ile benzerlik göstermez. İyi bir dinleyici olduğu veya karşı tarafa dinler görüldüğü hissi verdiği için iletişim çatışmalarına ve iletişim kesintilerine engel olurlar.

Kesin: Kavramları net olarak ortaya koyarlar. İddiaların belgelenmesi onlar için önemlidir. Bu özellikteki kişilerin baskın ve tartışmacı olma eğiliminde olmaları beklenir. Bu iletişimci özelliklerine sahip birey tartışmalarda tam ve kesin olmaya çalışmakta kanıt ve belgeyi önemsemektedir.

Sözsüz iletişim kuran: Beden dilini anlatmak istediklerini abartmak, küçük göstermek ya da anlamı güçlendirmek için kullanan kişilerdir. Göz teması, jest ve mimikler iyi kullandığı iletişim araçlarıdır.

Dramatize eden: Bu özellikteki kişiler ilgiyi mesaja çekmeyi başaran kişilerdir. Hemen göze çarparlar. İletişim sırasında abartma, mecaz, hikâyeler kullanan, ses tonunu ayarlayabilen, hayal gücü yüksek kişilerdir. Özellikle öğrenme ortamlarında daha etkilidirler.

Açık: Duygularını açıkça ifade eden, içine kapanık olmayan karakterdedir. Kişi bir şey söylemese bile duygu durumu diğer insanlar tarafından fark edilir. Konuşkan, açık sözlü, dışa dönük ve samimi bir iletişim içerisindedirler. İletişim kurduğu insanlar tarafından çekici ve güvenilir bulunurlar.

Baskın: İletişim sırasında otoriterdirler. Kendine güvenen, ses tonu yüksek, mücadelecı ve girişken kişilerdir. Karşı tarafı rahatsız edici bazı davranışlar gösterebilirler. Konuşma zamanını, şeklini ve içeriğini belirleme ve kontrolü ellerinde tutma eğilimindedirler.

İletişimci imajı: Bu iletişimci biçimi kişinin kendisini iletişimde nasıl tanımladığını göstermektedir. İyi bir iletişimci imajına sahip olduğunu düşünen kişiler daha kolay etkileşime girerken, kötü iletişimci imajına sahip olduğunu düşünen kişiler çekingen tavırlar sergilemektedir.

İletişim sürecinde kaynak ve alıcının kişilik özellikleri iletişimin kalitesini artırabileceği gibi fiziksel ortam ve kişilerin geçmiş yaşantılarından kaynaklanan olumsuzluklar iletişimi sekteye uğratabilecek önemli belirleyicilerdir. (Dökmen, 2006). İletişim ortamlarının iletişim kalitesine olan etkisini olumlu yönde artırabilmek için kişinin özelliklerine uygun ortamların hazırlanması faydalı olacaktır.

Kişinin sahip olduğu özellikler, aldığı eğitim, içinde bulunulan çevre gibi faktörler ile geliştirdiği iletişimci biçimlerinin sosyal buradalık algısını etkilediği düşünülmektedir. Sosyal buradalık algısı eğitim öğretim ortamlarında akademik başarıyı etkilemektedir. Bu çalışmada iletişimci biçimlerinin sosyal buradalığa etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Trakya Üniversitesi Uzaktan Eğitim Programlarına kayıtlı öğrencilerin iletişimci biçimleri ile sosyal buradalık algıları arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Tarama modelleri geçmişte var olmuş ya da halen var olan durumu mevcut şekliyle göstermeye yarayan modellerdir. İlişkisel tarama modelinde değişkenlerin birlikte değişip değişmedikleri ve değişim varsa bunun nasıl olduğu araştırılır (Karasar, 2005). Bu modelde araştırmacı istenen verilerin toplanması dışında herhangi bir yönlendirme veya müdahalede bulunmaz. Doğal olarak ortaya çıkan ilişkileri bulmak ve tanımlamak için kullanır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2016-2017 eğitim öğretim yılında Trakya Üniversitesi'nde tamamı uzaktan eğitim ile öğrenim gören Tunca Meslek Yüksekokulu öğrencileri ile Trakya Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans öğrencilerinden oluşan 166 kişidir. Trakya Üniversitesi'nde tamamı uzaktan eğitim ile öğrenim gören lisans programı olmadığı için lisans öğrencileri bu çalışmanın dışında tutulmuştur. Tablo 1'de katılımcıların demografik özellikleri yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		n	%
Yaş Dağılımı	19-24 Yaş	37	22.3
	25-29 Yaş	65	39.2
	30-34 Yaş	31	18.7
	35-39 Yaş	26	15.7
	40 Yaş ve üzeri	7	4.2
Cinsiyet	Kadın	38	22.9
	Erkek	128	77.1
İş Durumu	Tam Zamanlı Çalışıyor	140	84.3
	Yarı Zamanlı Çalışıyor	5	3.0
	Çalışmıyor	21	12.7
Devam Edilen Uzaktan Eğitim Programı	Meslek Yüksek Okulu	94	56.6
	Yüksek Lisans	72	43.4
Toplam		166	100.0

Tablo 1’de incelendiğinde yaş dağılımlarına göre %22.3’ü (37) 19-24 yaş aralığında, %39.2’sinin (65) 25-29 yaş aralığında, %18.7’sinin (31) 30-34 yaş aralığında, %15.7’sinin (26) 35-39 yaş aralığında, %4.2’sinin (7) 40 yaş ve üzeri olduğu; cinsiyet dağılımlarına göre %22.9’unu (38) kadınların, %77.1’ini (128) erkeklerin oluşturduğu; %84.3’ünün (140) tam zamanlı bir işte çalıştığı, %3’ünün (5) yarı zamanlı bir işte çalıştığı, %12.7’sinin (21) çalışmadığı görülmektedir. Katılımcıların devam ettiği programa bakıldığında %56.6’sı (94) meslek yüksekokulu öğrencisi iken % 43.4’ü (72) yüksek lisans öğrencisidir.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada katılımcı bilgi formu, sosyal buradalık (bulunuşluk) ölçeği ve iletişimci biçimleri ölçeği kullanılarak veriler toplanmıştır.

2.3.1. Katılımcı Bilgi Formu

Katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen cinsiyet, medeni durum, yaş, iş durumu, aylık ortalama gelir ve devam edilen öğretim programının sorulduğu Katılımcı Bilgi Formu kullanılmıştır.

2.3.2. Sosyal Buradalık Ölçeği

Uzaktan eğitim öğrencilerinin sosyal buradalık algılarını ölçmek için Hughes ve arkadaşları (2007) tarafından hazırlanan sosyal buradalık (bulunuşluk) göstergeleri temel alınarak Kılıç Çakmak, Çebi ve Kan (2014) tarafından geliştirilen etkileşim, aidiyet ve duyuşsal ifadeler olmak üzere üç alt boyuttan ve 5’li Likert tipinde hazırlanmış toplam 17 maddeden oluşan Sosyal Buradalık

(Bulunuşluk) Ölçeği kullanılmıştır. 461 katılımcı ile geçerlik güvenirlik çalışması yapılan ölçeğin iç tutarlık katsayısı .83 olarak bulunmuştur. Sosyal buradalık; etkileşim (7 madde, $\alpha=.76$), aidiyet (5 madde, $\alpha=.81$), duyuşsal ifadeler (5 madde, $\alpha=.75$) şeklinde 3 alt boyut ile ölçülmektedir.

Hesaplanan güvenirlik değerlerine göre ölçeğin toplan Cronbach-Alfa değeri .80'dir. Alfa değeri .80 ile 1.00 arasında ise yüksek derecede güvenilir, .60 ile .80 arası oldukça güvenilir, .40 ile .60 arası düşük derecede güvenilir kabul edilmektedir (Özdamar, 2010). Ölçeğin toplam alfa puanı yüksek derecede güvenilir kabul edilebilir. Etkileşim faktöründe alfa değeri .73 ile oldukça güvenilir düzeydedir. Aidiyet faktörü için alfa puanı .83 ile yüksek derecede güvenilir bulunmuştur. Duyuşsal ifadeler faktörü için alfa değeri .55 olarak hesaplanmıştır. Bu değer düşük derecede güvenilir olsa da madde sayısı 10'dan az olan faktörlerde bu gibi durumlarla karşılaşmak olasıdır. Faktörün güvenirliğini kontrol etmek için maddeler arasındaki bağıntıların .20 ile .40 arasında olması iç tutarlılığın sağlandığını göstermektedir (Akbulut, 2010). Bu faktör için maddeler arasındaki bağıntı değerleri kontrol edilerek uygun olduğu görülmüştür.

2.3.3. İletişimci Biçimleri Ölçeği

Araştırmada katılımcıların sahip oldukları iletişimci biçimlerini belirlemek ve ölçmek için Norton (1978, 1983) tarafından geliştirilen ve Dursun (2011) tarafından Türkçeye uyarlanan İletişimci Biçimleri ölçeği kullanılmıştır. Norton, yüz yüze iletişim kuran bireylerde; "arkadaş canlısı", "etki bırakan", "rahat", "tartışmacı", "ilgili", "kesin", "sözsüz iletişim kuran", "dramatize eden", "açık", "baskın" ve "iletişimci imajı" olmak üzere 11 temel özellik bulunduğunu belirtmiştir (Norton, 1983 Akt. Dursun, 2011).

Norton tarafından geliştirilen iletişimci biçimleri ölçeğinin uyarlama çalışması Dursun ve Aydın (2011) tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmalar sonucunda ölçeğin istatistiksel bakımdan geçerli değerler taşıdığı ve Türk öğrencilerden veri toplamak amacıyla kullanılabilceği sonucuna ulaşılmıştır. 235 kişi ile yapılan geçerlik güvenirlik çalışması sonucunda iç tutarlık katsayısı ölçekte yer alan dolgu maddeleri çıkartıldıktan sonra .904 olarak hesaplanmış ve mükemmel kabul edilen sınırlar içerisinde yer almıştır. Ölçek son haliyle, arkadaş canlısı (4 madde, $\alpha=.57$), etki bırakan (4 madde, $\alpha=.75$), rahat (4 madde, $\alpha=.33$), tartışmacı (4 madde, $\alpha=.60$), ilgili (3 madde, $\alpha=.48$), kesin (3 madde, $\alpha=.38$), sözsüz iletişim kuran (3 madde, $\alpha=.61$), dramatize eden (4 madde, $\alpha=.45$), açık (4 madde, $\alpha=.44$), baskın (4 madde, $\alpha=.63$) ve iletişimci imajı (4 madde, $\alpha=.78$) şeklinde 41 madde ve 6 dolgu maddesi ile toplam 47 madde 11 faktörden oluşmaktadır (Dursun ve Aydın, 2011).

Hesaplanan güvenilirlik değerlerine göre iletişimci biçimlerinin Cronbach-Alfa değerlerine bakıldığında ölçek toplamı için .91 ile yüksek derecede güvenilir bulunmuştur. Etki bırakan faktöründe yüksek düzeyde, Arkadaş Canlısı, Tartışmacı ve İletişimci İmajı faktörlerinde orta düzeyde güvenilir çıkmıştır. Ölçeğin diğer faktörlerinde bu değer düşük derecede güvenilir olsa da madde sayısı 10'dan az olan faktörlerde bu gibi durumlarla karşılaşmak olasıdır. Faktörün güvenilirliğini kontrol etmek için maddeler arasındaki bağıntıların .20 ile .40 arasında olması iç tutarlılığın sağlandığını göstermektedir (Akbulut, 2010). Bu faktör için maddeler arasındaki bağıntı değerleri kontrol edilerek uygun olduğu görülmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Uzaktan eğitim öğrencilerinin sosyal buradalık algılarını ortaya koymak amacıyla “Sosyal Buradalık (Bulunışluk) Ölçeği” ile toplanan veriler için Tablo 2’te verilen çarpıklık basıklık değerlerine ulaşılmış ve normal dağılım kabul edilerek parametrik testlerden yararlanılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini sınamak için Cronbach-Alfa katsayıları hesaplanmıştır. Tanımlayıcı istatistiklerden ortalama, yüzde ve frekans değerleri hesaplanmıştır. Sosyal buradalık ölçeğinden alınan sonuçların katılımcı bilgi formunda yer alan cinsiyet değişkenine göre farklılığını ölçmek için T-testi, yaş ve çalışma durumu değişkenlerine göre farklılığını ölçmek için tek yönlü varyans analizi (One-Way Anova) kullanılmıştır.

Tablo 2. Sosyal Buradalık Ölçeği Çarpıklık Basıklık Değerleri

Değişken	Çarpıklık	Basıklık
Sosyal Buradalık Ölçek Toplamı	.029	-.135
Duyuşsal İfadeler Faktörü	.206	-.045
Etkileşim Faktörü	-.172	-.240
Aidiyet Faktörü	-.262	-.146

Uzaktan eğitim öğrencilerinin iletişimci biçimlerini ortaya koymak amacıyla “İletişimci Biçimleri Ölçeği” ile toplanan veriler için Tablo 3’te verilen çarpıklık basıklık değerlerine ulaşılmış ve normal dağılım kabul edilerek parametrik testlerden yararlanılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini sınamak için Cronbach-Alfa katsayıları hesaplanmıştır. Tanımlayıcı istatistiklerden ortalama, yüzde ve frekans değerleri hesaplanmıştır. İletişimci biçimleri ölçeğinden alınan sonuçların katılımcı bilgi formunda yer alan cinsiyet değişkenine göre farklılığını ölçmek için T-testi, yaş ve çalışma durumu değişkenlerine göre farklılığını ölçmek için tek yönlü varyans analizi (One-Way Anova) kullanılmıştır.

Tablo 3. İletişimci Biçimleri Ölçeği Çarpıklık Basıklık Değerleri

Değişken	Çarpıklık	Basıklık
Arkadaş Canlısı	.23	-.16
Etki Bırakan	.09	-.37
Rahat	.07	-.42
Tartışmacı	-.19	-.40
İlgili	.13	-.04
Kesin	-.11	-.44
Sözsüz İletişim Kuran	-.10	.03
Dramatize Eden	.13	-.20
Açık	.40	.29
Baskın	.21	-.24
İletişimci İmajı	-.22	-.34

Araştırmada analizler 0.05 manidarlık düzeyinde sınanmıştır. Ölçeklerin birbirleriyle olan ilişkilerini ortaya koymak için Pearson Korelasyon katsayısı ve Çoklu Regresyon hesaplaması yapılmıştır. Korelasyon katsayısının mutlak değeri olarak 0.70-1.00 arasında olması yüksek, 0.70-0.30 arasında olması orta, 0.30-0.00 arasında olması ise düşük düzeyde bir ilişki olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk vd. 2013).

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan uzaktan eğitim öğrencilerinden veri toplama araçlarıyla elde edilen verilerin analizleri ile ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Uzaktan Eğitim Ortamlarında Sosyal Buradalık

Katılımcıların sosyal buradalık ölçeği ortalama puanlarına ilişkin istatistikler Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Sosyal Buradalık Ölçeği Ortalama Puanları İstatistikleri

Değişken	Madde Sayısı (k)	Puan Aralığı	n	\bar{x}	\bar{x} / k	SS
Sosyal Buradalık Ölçek Toplamı	17	17-85	166	62.47	3.67	.51
Duyuşsal İfadeler Faktörü	5	5-25	166	16.21	3.24	.71
Etkileşim Faktörü	7	7-35	166	27.02	3.86	.63
Aidiyet Faktörü	5	5-25	166	19.24	3.85	.70

Tablo 4 incelendiğinde uzaktan eğitim öğrencilerinin sosyal buradalık algılarının olumlu yönde olduğu görülmektedir ($\bar{x}=3.67$). Ölçeğin alt faktörleri için ortalama puanları incelendiğinde duyuşsal ifadeler faktörü ($\bar{x}=3.24$), etkileşim faktörü ($\bar{x}=3.86$), aidiyet faktörü ($\bar{x}=3.85$) değerleri ortaya çıkmıştır. Ölçek geneli ve alt faktörler göz önüne alındığında elde edilen bu sonuçlar uzaktan

eğitim öğrencilerinin sosyal buradalık algılarının yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

Uzaktan eğitim öğrencilerinin sosyal buradalık algılarının cinsiyete göre değişimlerini ölçmek için bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarında sosyal buradalık algısının cinsiyete göre değişmediği görülmüştür ($t=1.27$ $sd=164$ $p=0.206$). Diğer bir ifadeyle katılımcıların sosyal buradalık algıları ile cinsiyetleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark yoktur.

Uzaktan eğitim öğrencilerinin yaşları ve sosyal buradalık puanlarına bakıldığında tüm yaş gruplarında yüksek bir puan ortalaması görülmektedir. Analiz sonuçları katılımcıların sosyal buradalık algıları ile yaşları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($F=.426$ $p=.790$). Diğer bir ifadeyle katılımcıların sosyal buradalık algıları yaşa göre anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Sosyal buradalık algısının iş durumuna göre değişimini incelemek için Anova testinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçları katılımcıların sosyal buradalık algıları ile çalışma durumları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($F=.326$ $p=.722$). Diğer bir ifadeyle katılımcıların sosyal buradalık algıları çalışıyor olma durumlarına göre anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

3.2. Uzaktan Eğitim Ortamlarında İletişimci Biçimleri

Katılımcıların iletişimci biçimleri ölçeği ortalama puanlarına ilişkin istatistikler Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin İletişimci Biçimleri Ortalama Puanları İstatistikleri

Değişken	Madde Sayısı (k)	Puan Aralığı	n	\bar{x}	\bar{x} / k	SS
Arkadaş Canlısı	4	4-20	166	15.23	3.81	.57
Etki Bırakan	4	4-20	166	15.16	3.79	.62
Rahat	4	4-20	166	12.85	3.21	.51
Tartışmacı	4	4-20	166	13.36	3.34	.72
İlgili	3	3-15	166	11.2	3.73	.55
Kesin	3	3-15	166	11.43	3.81	.60
Sözsüz İletişim Kuran	3	3-15	166	11.35	3.78	.58
Dramatize Eden	4	4-20	166	13.43	3.36	.61
Açık	4	4-20	166	12.71	3.18	.53
Baskın	4	4-20	166	13.63	3.41	.62
İletişimci İmajı	4	4-20	166	13.83	3.46	.74

Uzaktan eğitim öğrencilerinin iletişimci biçimlerinin ortalama puanları incelendiğinde yüksek bir değere sahip olduğu görülmektedir. Arkadaş canlısı faktörü için alınabilecek en yüksek puan 20 iken katılımcıların toplam puanı 15.23 olmuştur. Puan ortalaması ise 3.81 ile oldukça yüksek bir değerdir. Etki bırakan

faktörü için alınabilecek en yüksek puan 20 iken katılımcıların toplam puanı 15.16 olmuştur. Puan ortalaması ise 3.79'dur. Rahat faktörü için alınabilecek en yüksek puan 20 iken katılımcıların toplam puanı 12.85 olmuştur. Puan ortalaması ise 3.21'dir. Tartışmacı faktörü için alınabilecek en yüksek puan 20 iken katılımcıların toplam puanı 13.36 olmuştur. Puan ortalaması ise 3.34'tür. İlgili faktörü için alınabilecek en yüksek puan 15 iken katılımcıların toplam puanı 11.2 olmuştur. Puan ortalaması ise 3.73'dür. Kesin faktörü için alınabilecek en yüksek puan 15 iken katılımcıların toplam puanı 11.43 olmuştur. Puan ortalaması ise 3.81'dir. Sözsüz iletişim kuran faktörü için alınabilecek en yüksek puan 15 iken katılımcıların toplam puanı 11.35 olmuştur. Puan ortalaması ise 3.78'dir. Dramatize eden faktörü için alınabilecek en yüksek puan 20 iken katılımcıların toplam puanı 13.43 olmuştur. Puan ortalaması ise 3.36'dır. Açık faktörü için alınabilecek en yüksek puan 20 iken katılımcıların toplam puanı 12.71 olmuştur. Puan ortalaması ise 3.18'dir. Baskın faktörü için alınabilecek en yüksek puan 20 iken katılımcıların toplam puanı 13.63 olmuştur. Puan ortalaması ise 3.41'dir. İletişimci İmajı faktörü için alınabilecek en yüksek puan 20 iken katılımcıların toplam puanı 13.83 olmuştur. Puan ortalaması ise 3.46'dır. Ölçek faktörleri göz önüne alındığında elde edilen bu sonuçlar uzaktan eğitim öğrencilerinin iletişimci biçimleri puanlarının oldukça yüksek olduğunu gösterirken özellikle Arkadaş canlısı, Kesin, Etki bırakan, Sözsüz iletişim kuran ve İlgili faktörlerinde ortalamalar diğer iletişimci biçimlerine göre daha yüksektir.

Katılımcıların iletişimci biçimlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılıklarını gösteren istatistikler Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin İletişimci Biçimlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

	Grup	N	X	Ss	Sd	t	p<
Tartışmacı	Kadın	38	3.1382	.71824	164	-1.983	.049
	Erkek	128	3.4004	.71496			
Sözsüz İletişim Kuran	Kadın	38	3.9474	.62253	164	2.018	.045
	Erkek	128	3.7344	.55551			

Uzaktan eğitim öğrencilerinin iletişimci biçimlerinin cinsiyete göre değişimlerini ölçmek için bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Analiz sonuçları iletişimci biçimlerinin Tartışmacı faktöründe ($p<.05$ $t=-1.983$) erkekler lehine, Sözsüz iletişim kuran faktörlerinde ($p<.05$ $t=2.018$) kadınlar lehine anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Diğer faktörler açısından iletişimci biçimleri ile cinsiyetleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark yoktur.

Yaş değişkeni ile iletişimci biçimleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaya yönelik analiz sonuçlarına göre Açık, Dramatize eden, Rahat ve Baskın faktörleri ortalamaları genel olarak diğer faktörlere göre daha düşüktür. İstatistiksel

anlamlılığını test etmek amacıyla uygulanan Anova testi sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık ($p < .05$) görülmemiştir.

Çalışma durumu ile iletişimci biçimleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya yönelik yapılan analiz sonuçlarına göre Açık ve Rahat faktörü ortalamaları genel olarak diğer faktörlere göre daha düşüktür. İstatistiksel anlamlılığını test etmek amacıyla Anova testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları katılımcıların iletişimci biçimleri ile çalışma durumları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

3.3. Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin İletişimci Biçimleri İle Sosyal Buradalık Algıları Arasındaki İlişki

Katılımcıların iletişimci biçimleri ile sosyal buradalık algıları arasındaki ilişkiyi gösteren korelasyon sonuçları Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. İletişimci Biçimleri İle Sosyal Buradalık Algısı Arasındaki İlişki

	Sosyal Buradalık Ölçek Toplamı	Duyuşsal İfadeler Faktörü	Etkileşim Faktörü	Aidiyet Faktörü
Arkadaş Canlısı	.461**	.268**	.319**	.461**
Etki Bırakan	.480**	.194*	.394**	.487**
Rahat	.167*		.245**	.172*
İlgili	.437**	.192*	.354**	.436**
Kesin	.236**		.183*	.309**
Sözsüz İletişim Kuran	.393**	.177*	.294**	.417**
Dramatize Eden	.238**	.311**		.204**
Açık	.241**	.278**		.194*
Baskın	.251**	.232**		.311**
İletişimci İmajı	.218**		.186*	.272**

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

* Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

İletişimci biçimleri ile sosyal buradalık algısı arasındaki korelasyona bakıldığında Tartışmacı faktörü dışında kalan tüm faktörlerde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Arkadaş canlısı iletişimci biçimi ile sosyal buradalık algısı arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .461$, $p < .01$). Buna göre arkadaş canlısı iletişimci biçimi arttıkça sosyal buradalık algısının arttığı söylenebilir. Determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.21$) dikkate alındığında sosyal buradalık algısındaki toplam varyansın %21’inin arkadaş canlısı faktöründen kaynaklandığı söylenebilir. Sosyal buradalık ölçeğinin alt faktörlerine bakıldığında duyuşsal ifadeler faktöründe $r = .268$, $p < .01$, etkileşim faktöründe $r = .369$, $p < .01$, aidiyet faktöründe $r = .461$, $p < .01$ ile pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki görülmektedir.

Etki bırakan iletişimci biçimi ile sosyal buradalık algısı arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .480$, $p < .01$). Buna göre etki bırakan

iletişimci biçimi arttıkça sosyal buradalık algısının arttığı söylenebilir. Determinasyon katsayısı ($r^2= 0.23$) dikkate alındığında sosyal buradalık algısındaki toplam varyansın %23'ünün etki bırakan faktöründen kaynaklandığı söylenebilir. Sosyal buradalık ölçeğinin alt faktörlerine bakıldığında duyuşsal ifadeler faktöründe $r=.194$, $p<.05$ ile pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki görülürken etkileşim faktöründe $r=.394$, $p<.01$, aidiyet faktöründe $r=.487$, $p<.01$ ile pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki görülmektedir.

Rahat iletişimci biçimi ile sosyal buradalık algısı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.167$, $p<.05$). Buna göre rahat iletişimci biçimi arttıkça sosyal buradalık algısının arttığı söylenebilir. Determinasyon katsayısı ($r^2= 0.03$) dikkate alındığında sosyal buradalık algısındaki toplam varyansın %3'ünün rahat faktöründen kaynaklandığı söylenebilir. Sosyal buradalık ölçeğinin alt faktörlerine bakıldığında etkileşim faktöründe $r=.245$, $p<.01$, düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülürken aidiyet faktöründe $r=.172$, $p<.05$ ile pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki görülmektedir.

İlgili iletişimci biçimi ile sosyal buradalık algısı arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.437$, $p<.01$). Buna göre ilgili iletişimci biçimi arttıkça sosyal buradalık algısının arttığı söylenebilir. Determinasyon katsayısı ($r^2= 0.19$) dikkate alındığında sosyal buradalık algısındaki toplam varyansın %19'unun ilgili faktöründen kaynaklandığı söylenebilir. Sosyal buradalık ölçeğinin alt faktörlerine bakıldığında duyuşsal ifadeler faktöründe $r=.192$, $p<.05$ ile pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki görülürken etkileşim faktöründe $r=.354$, $p<.01$, aidiyet faktöründe $r=.436$, $p<.01$ ile pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki görülmektedir.

Kesin iletişimci biçimi ile sosyal buradalık algısı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.236$, $p<.01$). Buna göre kesin iletişimci biçimi arttıkça sosyal buradalık algısının arttığı söylenebilir. Determinasyon katsayısı ($r^2= 0.06$) dikkate alındığında sosyal buradalık algısındaki toplam varyansın %6'sının kesin faktöründen kaynaklandığı söylenebilir. Sosyal buradalık ölçeğinin alt faktörlerine bakıldığında etkileşim faktöründe $r=.183$, $p<.05$ ile düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülürken aidiyet faktöründe $r=.309$, $p<.01$ ile pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki görülmektedir.

Sözsüz iletişim kuran iletişimci biçimi ile sosyal buradalık algısı arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.393$, $p<.01$). Buna göre sözsüz iletişim kuran iletişimci biçimi arttıkça sosyal buradalık algısının arttığı söylenebilir. Determinasyon katsayısı ($r^2= 0.15$) dikkate alındığında sosyal buradalık algısındaki toplam varyansın %15'inin sözsüz iletişim kuran faktöründen kaynaklandığı söylenebilir. Sosyal buradalık ölçeğinin alt faktörlerine bakıldığında

duyuşsal ifadeler faktöründe $r=.177$, $p<.05$ ile pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki görülürken etkileşim faktöründe $r=.294$, $p<.01$ ile pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki, aidiyet faktöründe $r=.417$, $p<.01$ ile pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki görülmektedir.

Dramatize eden iletişimci biçimi ile sosyal buradalık algısı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.238$, $p<.01$). Buna göre dramatize eden iletişimci biçimi arttıkça sosyal buradalık algısının arttığı söylenebilir. Determinasyon katsayısı ($r^2= 0.06$) dikkate alındığında sosyal buradalık algısındaki toplam varyansın %6'sının dramatize eden faktörden kaynaklandığı söylenebilir. Sosyal buradalık ölçeğinin alt faktörlerine bakıldığında duyuşsal ifadeler faktöründe $r=.311$, $p<.01$ ile pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki görülürken aidiyet faktöründe $r=.204$, $p<.01$ ile pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki görülmektedir.

Açık iletişimci biçimi ile sosyal buradalık algısı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.241$, $p<.01$). Buna göre açık iletişimci biçimi arttıkça sosyal buradalık algısının arttığı söylenebilir. Determinasyon katsayısı ($r^2= 0.06$) dikkate alındığında sosyal buradalık algısındaki toplam varyansın %6'sının açık faktörden kaynaklandığı söylenebilir. Sosyal buradalık ölçeğinin alt faktörlerine bakıldığında duyuşsal ifadeler faktöründe $r=.278$, $p<.01$ ile pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki görülürken aidiyet faktöründe $r=.194$, $p<.05$ ile pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki görülmektedir.

Baskın iletişimci biçimi ile sosyal buradalık algısı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.251$, $p<.01$). Buna göre baskın iletişimci biçimi arttıkça sosyal buradalık algısının arttığı söylenebilir. Determinasyon katsayısı ($r^2= 0.06$) dikkate alındığında sosyal buradalık algısındaki toplam varyansın %6'sının baskın faktörden kaynaklandığı söylenebilir. Sosyal buradalık ölçeğinin alt faktörlerine bakıldığında duyuşsal ifadeler faktöründe $r=.232$, $p<.01$ ile pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki görülürken aidiyet faktöründe $r=.311$, $p<.01$ ile pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki görülmektedir.

İletişimci imajı iletişimci biçimi ile sosyal buradalık algısı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.218$, $p<.01$). Buna göre iletişimci imajı iletişimci biçimi arttıkça sosyal buradalık algısının arttığı söylenebilir. Determinasyon katsayısı ($r^2= 0.05$) dikkate alındığında sosyal buradalık algısındaki toplam varyansın %5'inin iletişimci imajı faktörden kaynaklandığı söylenebilir. Sosyal buradalık ölçeğinin alt faktörlerine bakıldığında etkileşim faktöründe $r=.186$, $p<.05$, aidiyet faktöründe $r=.272$, $p<.01$ ile pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki görülmektedir.

3.4. İletişimci Biçimlerinin Sosyal Buradalık Algısına Etkisini Gösteren Regresyon Analizi

Katılımcıları iletişimci biçimlerinin sosyal buradalık algısına etkisinin gösterildiği regresyon analizi sonuçları Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. İletişimci Biçimlerinin Sosyal Buradalık Üzerindeki Etkisi

Model	Standart		Beta	T	p	R	R ²	F	p
	B	Hata							
1 Sabit									
Sosyal Buradalık	2.188	.215		10.168	.000	0.480	.225	49.011	0.000
Etki Bırakan	.392	.056	.480	7.001	.000				
2 Sabit									
Sosyal Buradalık	1.813	.244		7.442	.000	0.521	.262	30.333	0.000
Etki Bırakan	.256	.071	.313	3.619	.000				
Arkadaş Canlısı	.234	.077	.262	3.034	.003				
3 Sabit									
Sosyal Buradalık	1.994	.254		7.854	.000	.541	.280	22.392	0.000
Etki Bırakan	.291	.072	.355	4.060	.000				
Arkadaş Canlısı	.249	.076	.280	3.260	.001				
Tartışmacı	-.111	.049	-.158	-2.240	.026				
4 Sabit									
Sosyal Buradalık	1.763	.264		6.675	.000	.568	.306	19.153	0.000
Etki Bırakan	.226	.074	.277	3.042	.003				
Arkadaş Canlısı	.192	.078	.216	2.457	.015				
Tartışmacı	-.134	.049	-.191	-2.722	.007				
İlgili	.207	.078	.224	2.639	.009				

Tablo 8 incelendiğinde aşamalı çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre etki bırakan faktörü tek başına değerlendirmeye alındığında sosyal buradalık üzerindeki toplam varyansın %22.5’ini ($R=0.480$; $R^2=0.225$; $p<.05$) açıklamaktadır. Etki bırakan ve arkadaş canlısı faktörünün birlikte sosyal buradalık üzerindeki etkisine bakıldığında toplam varyansın %26.2’sini açıkladığı görülmektedir ($R=0.521$; $R^2=0.262$; $p<.05$). Etki bırakan, arkadaş canlısı ve tartışmacı faktörleri birlikte sosyal buradalık üzerindeki toplam varyansın %28’ini açıklamaktadır ($R=0.541$; $R^2=0.280$; $p<.05$). Etki bırakan, arkadaş canlısı, tartışmacı ve ilgili faktörleri

birlikte sosyal buradalık üzerindeki varyansın %30.6'sını karşılamaktadır ($R=0.568$; $R^2=0.306$; $p<.05$. İletişimci biçimlerinin 4 faktörü sosyal buradalık algısı üzerinde orta düzeyde anlamlı bir ilişki göstermektedir. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (Beta) göre yordayıcı değişkenlerin sosyal buradalık üzerindeki önem sırası etki bırakan, ilgili, arkadaş canlısı ve tartışmacı şeklindedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Uzaktan eğitim öğrencilerinin sosyal buradalık algılarının yüksek olduğu görülmektedir. Sosyal buradalık ölçeği toplam puanı ortalamanın üstündedir. Etkileşim ve aidiyet faktör puanları ölçek ortalamasının üzerindeyken duyuşsal ifadeler puanı ölçek ortalamasının altındadır. Ölçek toplam puanının yüksek olması katılımcıların sosyal buradalık algılarının olumlu yönde olduğunu göstermektedir. Elde edilen bu sonuçlar uzaktan eğitim öğrencilerinin kendilerini gerçek bir sınıf ortamında hissettikleri ve sosyal bir ortamda var olma duygularına sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Cinsiyet değişkeninin sosyal buradalığın anlamlı bir yordayıcısı olmadığı görülmüştür. Yapılan benzer çalışmalar incelendiğinde cinsiyet değişkeninin sosyal buradalığa etkisinin olmadığı yönünde sonuçlara ulaşılmıştır (Acar ve Uslu, 2012; Gündüz, Aydemir ve Karaman, 2018; Kılıç Çakmak ve Olpak, 2018; Kip, 2007; Öztürk, 2009; Polat, 2013). Yüz yüze ortamlarda ortaya çıkan iletişim engellerinin ve kısıtlamalarının uzaktan eğitim ortamlarında olmaması kullanıcılara rahat ve farklı kimliklerde kendini ifade etme ortamı sunmaktadır. Bu durumun cinsiyet değişkeninde ortaya çıkabilecek farklılaşmayı ortadan kaldırdığı düşünülmektedir.

Uzaktan eğitim öğrencilerinin sosyal buradalık algılarının yaşa göre anlamlı farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır. Benzer çalışmalar incelendiğinde yaş değişkeninin anlamlı bir yordayıcı olmadığını gösteren sonuçlara rastlanmaktadır (Acar ve Uslu, 2012; Kip, 2007; Polat, 2013). Bilgisayar okuryazarlığının yaygınlaşması ve uzaktan eğitim öğrencilerinin belli bir teknolojik yeterliliğe sahip olması yaş değişkeninin anlamlı bir yordayıcı olmamasının nedeni olarak açıklanabilir.

Katılımcıların iş durumu incelendiğinde çoğunluğun tam zamanlı bir işte çalıştığı görülmektedir. Bu sonuç uzaktan eğitimin öğrenci profilinin daha çok çalışan kişilerden oluştuğunu göstermektedir. Sosyal buradalık algısı açısından anlamlı bir fark görülmemiştir.

Uzaktan eğitim öğrencilerinin iletişimci biçimleri incelendiğinde ortaya çıkan bu sonuçlar özellikle arkadaş canlısı, kesin, etki bırakan, sözsüz iletişim kuran ve ilgili faktörlerinin uzaktan eğitim öğrencileri tarafından daha çok tercih edilen iletişimci biçimleri olduğunu göstermektedir.

İletişimci biçimlerinin cinsiyet değişkenine göre değişiminin incelenmesi için yapılan analiz sonuçlarına göre tartışmacı faktöründe erkekler lehine, sözsüz iletişim kuran faktöründe kadınlar lehine anlamlı fark görülmektedir. Ölçeğin diğer faktörleri için cinsiyet değişkeninin anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmüştür.

İletişimci biçimlerinin yaşa göre değişimi incelendiğinde açık, dramatize eden, rahat ve baskın faktörlerinin ortalamaları diğer faktörlere göre daha düşüktür. İstatistiksel anlamlılığını test etmek için yapılan analiz sonuçlarına göre katılımcıların iletişimci biçimleri yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir. Yaş değişkeninin iletişimci biçimleri üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur.

Herhangi bir işte çalışıyor olma durumunun iletişimci biçimlerine etkisine bakıldığında açık ve rahat faktörü genel olarak diğer faktörlerden daha yüksek bir ortalamaya sahiptir. İstatistiksel açıdan anlamlılığı test etmek için yapılan Anova testi sonuçlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir fark görülmemiştir.

Uzaktan eğitim öğrencilerinin iletişimci biçimleri ile sosyal buradalıkları arasındaki ilişkiyi incelemek için korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre tartışmacı faktörü dışında kalan tüm faktörlerde anlamlı bir ilişki görülmüştür. Arkadaş canlısı, etki bırakan, ilgili, sözsüz iletişim kuran, iletişimci biçimleri ile sosyal buradalık algısı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki vardır. Rahat, kesin, dramatize eden, açık, baskın, iletişimci imajı iletişimci biçimleri ile sosyal buradalık algısı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Bu sonuçlara göre kişinin sahip olduğu iletişimci biçimi sosyal buradalık algısını etkileyen bir belirleyicidir.

İletişimci biçimlerinin sosyal buradalığa etkisini ortaya koymak için çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre sırasıyla etki bırakan, ilgili, arkadaş canlısı ve tartışmacı faktörleri sosyal buradalık üzerinde anlamlı etkiye sahiptir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre bazı önerilerde bulunulabilir. İletişimci biçimlerini değiştirmeye yönelik çalışmalar yapılarak sosyal buradalık algısının olumlu yönde değiştirilmesi sağlanabilir. Uzaktan eğitim ortamlarında sosyal medya ve benzeri araçların kullanımı artırılarak kişilerin iletişimci biçimlerine göre etkileşim sağlayabilecekleri ortamlar hazırlanarak sosyal buradalığın önemli bir belirleyicisi olan etkileşim artırılabilir. İletişimci biçimleri küçük yaşlardan itibaren izlenerek öğrencilere iletişim konusunda dersler verilebilir. Uzaktan eğitimi planlayan eğitim yöneticileri öğrencilerin iletişimci biçimlerini araştırarak öğrenci profillerine uygun sosyal medya araçlarını eğitim ortamına aktarabilirler.

Yaşam boyu öğrenme kavramının benimsendiği günümüzde öğrenme sürekli devam eden bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyacın karşılanabilmesi için dijital platformlar etkili araçlar olarak karşımızdadır. Bireylerin dijital öğrenme ortamlarında öğrenme materyalleri ve diğer bireylerle kuracağı etkileşim etkili öğrenmeyi sağlayacaktır. Bireylerin sosyal medya ve dijital okur yazarlık eğitimi almaları, kendi iletişimci biçimlerinin farkında olmaları ve kendileri için uygun ortamları tercih etmeleri öğrenme sürecini hızlandıracaktır.

KAYNAKÇA

- (2018). *2018 Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu*. ÖSYM.
- Acar, S., ve Uslu, D. (2012). Web Destekli Grup Tabanlı Öğrenmenin Uygulandığı Ortamlarda Öğrencilerin Sosyal Bulunuşluk Algısını ve Başarı Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *IV. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongre Kitabı* (s. 318-331). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Akbulut, Y. (2010). *Sosyal Bilimlerde SPSS Uygulamaları*. Eskişehir: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Biocca, F., Harms, C., ve Burgoon, J. (2003). Toward a more robust theory and measure of social presence: Review and suggested criteria. *Teleoperators and Virtual Environments*.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma > Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dökmen, Ü. (2006). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dursun, Ö. Ö. (2011). Çevrimiçi Öğrenme Topuluklarında İletişimci Biçimlerinin Belirlenmesi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Dursun, Ö. Ö., ve Aydın, C. (Ekim 2011). İletişimci Biçimleri Ölçeğinin Çevirisi, uyarlanması, Geçerlik ve Güvenirliğinin Sağlanması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 263-286.
- Ergin, A., ve Birol, C. (2000). *Eğitimde İletişim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gunawardena, C., ve Zittle, F. (1997). Social presence as a predictor of satisfaction within a computer mediated conferencing environment. *American Journal of Distance Education*, 11.
- Gündüz, A., Aydemir, M., ve Karaman, S. (2018). Eş-Zamanlı Sanal Sınıf Ortamındaki Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Sosyal Bulunuşluk Düzeylerinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Sakarya University Journal of Education* 8(2), 83-95.
- Gürhani, N. (2017, Ekim 4). <http://www.uzunhikaye.org/icerik/online-toplumun-dogusu/> adresinden alındı
- İşman, A. (2011). *Uzaktan Eğitim*. Pegem Akademi.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılıç Çakmak, E., ve Olpak, Y. Z. (2018). Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Sosyal Bulunuşluk Algılarını Yordayan Öğrenme Stratejileri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 276-295.
- Kılıç Çakmak, E., Çebi, A., ve Kan, A. (2014). E-Öğrenme Ortamlarına Yönelik "Sosyal Bulunuşluk Ölçeği" Geliştirme Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 755-768.
- Kip, B. (2007). *Çevrimiçi Öğrenenlerin Farklı Destek Ortamlarını Kullanma Sıklıklarıyla Sosyal Bulunuşluk Algıları Arasındaki İlişki*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uzaktan Eğitim Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Leh, A. (2001). Computer-mediated communication & social presence in a distance learning environment. *International Journal of Educational Telecommunications*, 109-128.
- McLellan, H. (1999). Online education as interactive experience: Some guiding models. *Educational Technology*, 36-42.
- Özdamar, K. (2010). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi: Çok Değişkenli Analizler*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özdemir, İ. (2012). Sanal Kültür: Yanılsama mı, Gerçeklik mi? *Cyprus international University, Folklor/Edebiyat*, Cilt: 18, Sayı: 71, 13-34.
- Özmen, F., Aküzüm, C., Sünkür, M., ve Baysal, N. (2011). Sosyal Ağ Sitelerinin Eğitsel Ortamlardaki İşlevselliği. *6th International Advanced Technologies Symposium*. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Öztürk, E. (2009). *Çevrimiçi Öğrenme Topluluklarında İletişim Aracı Türünün ve Sanal Konukların Bilişsel Ve Toplumsal Buradalık Üzerindeki Etkisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Polat, A. (2013, Temmuz). Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Sorgulama Topluluğu Algılarının Akademik Güdülenme ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Cumhuriyet Üniversitesi Örneği). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Short, J., Williams, E., & Christie, B. (1976). *The social psychology of telecommunications*. London: John Wiley & Sons.
- Whiteman, J. (2002). *Interpersonal Communication in Computer Mediated Learning*.